

YTTRANDE
2010-06-04

Dnr Ku2010/292/KV

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet (SOU 2010:11)

Sammanfattning och allmänt

Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset, STR-T, vill i detta remissyttrande prioritera frågan som rör nationella minoriteter och en del övergripande frågor som vi anser är viktiga och behöver få en framträdande roll i processen för kultursamverkansmodellen.

STR-T, regeringens remissorgan för tornedalingar, är bekymrad och oroad över att tornedalingar samt övriga nationella minoriteter får en undanskymd plats i rubricerad utredning. De nationella minoriteternas kultur är en viktig del av det svenska kulturarvet och tillför ett mervärde.

I nuvarande betänkande får STR-T känslan av att minoritets- samt kulturpolitiken går i parallella spår istället för att samverka.

STR-T ser tre alternativa scenarior för de nationella minoriteterna i den nya kultursamverkansmodellen. Det tredje scenariot nedan är en möjlig väg enligt STR-T, för att åstadkomma utveckling för de nationella minoriteternas kultur.

1. Att integrera nationella minoriteter i regionerna. Detta innebär att nationella minoriteter får en särställning i mål, syfte och strategi vad gäller avsiktsförklaringen i samverkansmodellen. Samtidigt bibehåller Statens Kulturråd ansvaret för tilldelningen av medel till nationella minoriteter och inga utökade resursanslag tillförs regionerna vad gäller nationella minoriteter.
2. Att nationella minoriteter fullständigt inlemmas i den regionala samverkansmodellen. Detta innebär att fördelningen av medel upphör nationellt och att de stöd som finns vid Statens Kulturråd flyttas på regional nivå.
3. En utvecklad minoritetsintegrering enligt scenario 1, vilket innebär att nationella minoriteter får en särställning i mål, syfte och strategi vad gäller avsiktsförklaringen i samverkansmodellen. Samtidigt bibehålls stödet till nationella minoriteter på central nivå, dvs Statens Kulturråd och nya medel tillskjuts på regional nivå för de nationella minoriteterna i samverkansmodellen.

Synpunkter kring betänkandet

Riksdagen fattade i december 1999 ett beslut om nationell minoritetspolitik. I och med beslutet erkändes samer, sverigefinländare, tornedalingar, romer och judar som nationella minoriteter och samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch fick status som minoritetsspråk.

Riksdagen har 2009 antagit en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724), den har trätt i kraft 1 januari 2010. Riksdagen har också antagit en ny språklag (SFS 2009:600) som trätt i kraft den 1 juli 2009. Språklagen reglerar det svenska språkets och andra språkens status och användning i det svenska samhället. I språklagen stadgas också att de nationella minoritetsspråken är samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch. Enligt lagen ska det allmänna ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk och att den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjligheter att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk.

De nationella minoriteternas rättighet att kunna använda sitt språk är en väsentlig del av det internationella skyddet av de mänskliga rättigheterna. Sverige har fått kritik för tillämpningen av sina åtaganden för att skydda nationella minoriteter och minoritetsspråk. Med dessa två nya lagar har regeringen velat säkerställa en bättre efterlevnad av sina åtaganden. STR-T, regeringens remissorgan för tornedalingar, är bekymrad och oroad över att tornedalingar samt övriga nationella minoriteter får en undanskymd plats i rubricerad utredning. De nationella minoriteternas kultur är en viktig del av det svenska kulturarvet och tillför ett mervärde till befintlig kultur.

Betänkandet har prioriterat en rad frågeställningar kopplat till införande av en ny samverkansmodell utan att beskriva processen för genomförandet. STR-T ställer sig frågande till hur implementeringen och genomförandet ska kunna ske redan 2011 utan att processen beskrivs.

Statens Kulturråd får ett renodlat ansvar gällande analys, uppföljning samt förhandling med landstingen inom den föreslagna samverkansmodellen. STR-T anser att detta är bra, då tillvaratas Statens Kulturråds tidigare kompetens och erfarenhet. Det är också värdefullt att fördelningsmodellen bygger på samarbete mellan befintliga myndigheter. STR-T föreslår att Länsstyrelsen i Stockholm samt Sametinget även ingår i samarbetet, då dessa myndigheter har ett nationellt uppföljningsansvar för efterlevnaden av den nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Dessa berörda myndigheter fördelar även statsbidragen till minoritetsorganisationer, kommuner och landsting. I nuvarande betänkande får STR-T känslan av att minoritets- samt kulturpolitiken går i parallella spår istället för att samverka. Texten finns sedan tidigare. Att exempelvis Statens Kulturråd, Länsstyrelsen i Stockholm, Sametinget, Sveriges Kommuner och Landsting samt berörda landsting samverkar skapar synergieffekter både för kultur- och minoritetspolitiken. STR-T är av åsikten att det är ytterst allvarligt att utredningen inte insett detta.

Utgångspunkten för statens stöd innebär att konstnärliga beslut inte bör fattas på politisk nivå utan överlämnas till ämnesexperter. Innebär detta att det kommer att inrättas nya referensgrupper som bistår Statens Kulturråd i dialogen med den kommunala nivån? STR-T föreslår att de nationella minoriteternas rätt till kultur beaktas specifikt i dialogsammanhang. Både i dialogen mellan Statens Kulturråd samt landsting i berörda län men även i framtagande av regionala kulturplaner ska det ske en dialog med representanter för det civila samhället såsom riksförbunden, som representerar de nationella minoriteterna.

Modellens genomförande sid 13

STR-T samtycker till förslaget att Norrbotten är utpekad som region för modellens genomförande i ett första skede.

Uppföljning och analys sid 14

STR-T har inget att invända mot den nya analysmyndighet som regeringen föreslår.

Konsekvenser sid 15

STR-T är av åsikten att Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, ska inte bara stödja kompetensuppbyggnad och erfarenhetsutbyte för sina medlemmar - det är för SKL ett alldeles för otydligt uppdrag. Erfarenheten kring det arbete som SKL hittills gjort vad gäller nationella minoriteter är i det närmaste obefintlig, därför föreslår STR-T att SKL ska kunna stödja eller att förväntningarna uttrycks mer specifikt såsom ”SKL förväntas göra X eller K”.

Författningsförslag sid 17

I författningsförslaget anges att ”Landsting får delegera uppgiften att fördela statsbidrag till annat organ”. Detta öppnar möjligheter för tolkningsutrymme och att särintressen kan komma att styra fördelningen av statsbidrag då termen organ inte är specificerad. STR-T yrkar att hur dessa organ väljs ut ska ske i dialog med det civila samhället.

Krav på medfinansiering sid 21

STR-T vill belysa att det finns ett problem för meänkielis del med att statsbidraget endast får lämnas till kulturverksamhet som finansieras av landsting, kommun eller någon annan huvudman. De fria kulturskaparna verksamma inom fältet för meänkieli kan komma att stagnera då detta medfinansieringskrav genomförs.

Villkor för statsbidraget sid 21

STR-T är av åsikten att det är viktigt att dela på punkten så att konst inte blir styrande för kulturfrämjande verksamhet i praktiken. STR-T är också av åsikten att det skulle vara på sin plats att en sista punkt tillförs i § 7: kulturfrämjande verksamhet med särskild hänsyn till nationella minoriteter.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet, sid 23

STR-T anser det önskvärt att begreppet regionala konsulenter för mångkultur definieras, en så pass vag formulering skapar tolkningsutrymme.

Vårt uppdrag, sid 27

STR-T konstaterar att utredningen resonerar klokt i jämförelse med tidigare Kulturutredning, däremot är STR-T bekymrad över hur enskilda kommuner ska lyckas genomföra detta då kunskapen varierar så även det kulturpolitiska engagemanget. Statens kulturråd utpekas som ansvarig för utveckling o kompetenshöjning, STR-T förutsätter att Länsstyrelsen i Stockholm samt Sametinget samverkar med Statens Kulturråd i detta arbete. Det är viktigt att det i styrdokument regleras att kunskaphöjande insatser genomförs med dessa nämnda parter

Så har vi arbetat, sid 28

Utredningen har inte kunnat beakta Kulturdepartementets arbete med att inrätta en ny analysmyndighet, vilket är en brist i utredningen enligt STR-Ts mening.

Andra överväganden sid 29

STR-T instämmer i att det vore bra om kulturens roll för samhället och samhällsekonomin i ökad utsträckning blev belyst i den akademiska forskningen och att aktuella forskningsrön inom detta område beaktades av de instanser som styr kulturpolitikens utformning. STR-T instämmer i utredningens förhoppning att den nya analysmyndigheten ska kunna bidra till kunskapsutveckling på området.

STR-T beklagar att folkbildningens roll och betydelse för det regionala och lokala kulturlivet inte beaktats i utredningen. STR-T anser att en utredning kring detta krävs, då folkbildningens roll från ett minoritetsperspektiv är viktig.

5.1 Kultursamverkansmodellen, sid 71

I utredningen anges en viktig utgångspunkt; *"En viktig aspekt i detta sammanhang är behovet av samverkan över läns- och kommungränser"*. STR-T vill belysa att specifikt i nämnda fall kan det civila samhället bistå myndigheter med goda exempel där de administrativa gränserna inte är styrande för samverkan. I Norrbotten kan samverkan utvecklas, grogrunden finns.

STR-T är av åsikten att det är bra att Statens Kulturråd bemyndigas ansvar att utfärda föreskrifter när det gäller former för uppföljning och återrapportering. Ur ett minoritetsperspektiv är detta bra, i dagsläget har Länsstyrelsen i Stockholm samt Sametinget detta uppföljningsansvar vad gäller statsstöd till kommuner och minoritetsorganisationer. Det krävs analys och uppföljning på insatser inom kulturområdet, för att undvika att särintressen får alltför stor plats.

Lokaliseringsprincipen, sid 72-73

STR-T instämmer i utredningens förslag att lokaliseringsprincipen inte ska tillämpas när ekonomiskt stöd lämnas till kulturverksamhet inom ramen för samverkansmodellen.

Ekonomiska planeringsramar sid 75

För STR-T känns det bakvänt att som utredningen menar; *"Vårt förslag är att Statens kulturråd för respektive län anger en ekonomisk planeringsram, vilken ska vara ett underlag för framtagandet av kulturplanen"*. STR-T betonar att; kulturplanen borde komma före den ekonomiska ramen, dvs. att behoven specificeras först innan medelstilldelningen.

STR-T är också kritisk till att länen endast har tre olika alternativ avseende tilldelningen av statliga medel, med dessa tre alternativ är risken stor att samverkansmodellen blir just statisk och konserverande. En ökning på medelstilldelning á 10% borde om möjligt omvandlas till ett sk stegförslag, där medelstilldelningen kan öka på lång sikt. STR-T vill också poängtera att det bör finnas en särskild minoritetsspecifikation i kulturplanerna i hela landet oavsett om regionen inbegriper förvaltningsområden för nationella minoritetsspråk eller inte.

5.1.3 Samverkan mellan statliga myndigheter, sid 78-79

Ang inrättandet av samverkansrådet yrkar STR-T att tornedalingar och andra nationella minoriteter har representanter i samverkansrådet då de nationella minoriteternas kultur är en värdefull tillgång samt att deras behov bör beaktas.

STR-T ställer också frågan om Länsstyrelserna får ökade resurser för arbetet med att ta fram kulturplaner, bl a vad avser läns museernas insatser samt övriga frågor som rör kulturmiljöarbetet.

5.2.2 Överväganden kring de anslag och bidrag som förs över till det nya anslaget

Stöd till filmkulturella insatser, sid 84

STR-T samtycker till att stödet till regionala resurscentrum för film och video kan ingå i en regional fördelningsmodell. STR-T vill tillägga att Svenska Filminstitutet bör få ett speciellt uppdrag att som nationell förvaltare av den svenska filmpolitiken arbeta för att filmer produceras på nationella minoritetsspråk såsom ex meänkieli. Därtill också verka för att säkerställa distribution för dessa filmer.

Bidrag till konsulentverksamhet inom områdena dans, bildkonst och mångkultur, sid 87

STR-T samtycker till att konsulentverksamheten inom områdena dans, bildkonst och mångkultur ingår i den nya fördelningsmodellen.

Bidrag till länshemslöjdskonsulenter, sid 88

STR-T samtycker till att Nämnden för hemslöjdsfrågor erhåller uppdrag från regeringen att utreda hur det nationella stödet till hemslöjdsverksamhet kan se ut framöver. STR-T yrkar också att det inrättas en konsulenttjänst som är inriktad mot samtliga nationella minoriteter dvs judar, romer, samer, sverigefinnar, och tornedalingar.

5.2.4 Stöd till tidsbegränsade insatser, sid 91

STR-t samtycker till att regionala och lokala kulturinstitutioner ska även fortsättningsvis kunna få medel för tidsbegränsade utvecklingsinsatser.

5.2.6 Skapande skola, sid 97

STR-T samtycker till att stödet till Skapande skola på sikt ska fördelas på länsnivå. STR-T samtycker även till utredningens bedömning att insatser för att stärka samverkan mellan kulturlivet och skolan bör ingå i de regionala kulturplanerna. Den fördelningsnyckel som anges i utredningen är baserad på elevantal, geografiska förhållanden och andra relevanta faktorer. Här vill STR-T poängtera att den nationella minoritetsaspekten bör utredas särskilt och det bör ensamt för skapande skola inrättas en fördelningsnyckel som definieras såsom

minoritetsrelaterad verksamhet. Något som ytterligare stärker detta är att Sverige ratificerade barnkonventionen 1990.

5.2.7 Bidrag till kommunernas inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek, stöd till läsfrämjande insatser samt litterära evenemang, sid 99

STR-T föreslår att biblioteken i Sverige tilldelas öronmärkta medel för inköp av nationella minoriteters litteratur då bibliotek ofta hänvisar till att resurser saknas för inköp.

5.2.8 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse, sid 100

STR-T delar utredningens bedömning att finansieringen av den fria scenkonsten bör kunna diskuteras mellan staten och den kommunala nivån. Däremot finns det en risk i detta då många kommuner saknar kulturpolitisk sakkunskap.

*5.2.10 Övriga bidrag inom anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete
Bidrag till nationella minoriteter, sid 105.*

Utredningen konstaterar följande: *"Det finns skäl att utveckla samverkan på detta område. En dialog inom ramen för samverkansmodellen bör, utöver finansieringsfrågor, även ta sikte på att få ett ökat genomslag för frågor som rör de nationella minoriteternas kultur".* STR-T instämmer i detta men menar också att hela utredningen hade kunnat genomföras från det nationella minoritetsperspektivet. Det finns fortfarande utmaningar med att våga särbehandla de nationella minoriteterna i liknande utredningar. Här lämnar utredningen frågan öppen, outredd och konstaterar *"det finns skäl att utveckla samverkan"* – inte hur, med vem, och på vems initiativ. Inte heller nämns det att med den nya lagstiftningen (SFS 2009:724, SFS 2009:600) har det allmänna en skyldighet vad gäller de nationella minoritetsspråken.

STR-T vill också poängtera att Statens Kulturråd har en referensgrupp vad gäller nationella minoriteter och denna nämns inte överhuvudtaget i utredningen. Det är viktigt att den kunskap som är uppbyggd inte bara försvinner.

Avslutningsvis ser STR-T tre alternativa scenarior för de nationella minoriteterna i den nya kultursamverkansmodellen. Det tredje scenariot har potential, enligt STR-T, att åstadkomma utveckling för de nationella minoriteternas kultur. För att ytterligare bekräfta det tredje scenariot kommer här ett aktuellt exempel. Under innevarande år erhöll Institutet för Språk och Folkminnen uppdraget att utbetala stöd totalt 3.4 miljoner kronor till projekt avseende språkrevitaliseringsinsatser för de nationella minoritetsspråken. Totalt har Institutet erhållit över 100 ansökningar där det totala behovet av medel är på 26 miljoner kronor, men endast 3.4 miljoner är tillgängligt.

Tre alternativa scenarier:

1. Att integrera nationella minoriteter i regionerna. Detta innebär att nationella minoriteter får en särställning i mål, syfte och strategi vad gäller avsiktsförklaringen i samverkansmodellen. Samtidigt bibehåller Statens Kulturråd ansvaret för tilldelningen av medel till nationella minoriteter och inga utökade resursanslag tillförs regionerna vad gäller nationella minoriteter.
2. Att nationella minoriteter fullständigt inlemmas i den regionala samverkansmodellen. Detta innebär att fördelningen av medel upphör nationellt och att de stöd som finns vid Statens Kulturråd flyttas på regional nivå.
3. En utvecklad minoritetsintegrering enligt scenario 1, vilket innebär att nationella minoriteter får en särställning i mål, syfte och strategi vad gäller avsiktsförklaringen i samverkansmodellen. Samtidigt bibehålls stödet till nationella minoriteter på central nivå, dvs Statens Kulturråd och nya medel tillskjuts på regional nivå för de nationella minoriteterna i samverkansmodellen.

Det tredje scenariot öppnar avslutningsvis möjligheten för fria kulturskapare inom meänkieliområdet att ha en möjlighet till att erhålla stöd för utveckling av idéer.

Undersökningar som bör beaktas

IJ2007/2710/D, *Situationen för minoritetsspråket meänkieli i Sverige*, Harriet Kuoppa, Institutet för språk och folkminnen, DAUM.

För STR-T
Dag som ovan

Tore Hjorth
Ordförande

Maja Mella
Handläggare

Svenska Tornedalingars Riksförbund
Tornionlaaksolaiset (STR-T)
Aapua 6
957 94 Övertorneå

tel: 0927-240 74
fax: 0927-240 85
e-mail: strt.aapua@swipnet.se
hemsida: www.str-t.com

Org.nr: 897600-3569
Pg: 4657195-6